

יחידה ראשונה – מהי גיאוגרפיה

יחידת מבוא למורה

אנו מתחילים את המסע הן בלמידה עצמית בגיאוגרפיה, והן בהוראה ולמידה בכיתה. נתקדם בצעדים קטנים, צעד אחר צעד, שלב אחר שלב.

ביחידת לימוד זו הלומד יבין מהי גיאוגרפיה, באילו תחומים היא עוסקת, ומה חשיבותה.

מטרות הלמידה וההוראה :

- הלומד במרכז, התאמת חומרי הלמידה לצרכיו ויכולותיו.
- הקניית מושגי יסוד בגיאוגרפיה.
- הקניית מיומנויות למידה.
- גיוון בדרכי ההוראה למידה

חומרי עזר

מצגת מלווה יחידה ראשונה – מהי גיאוגרפיה.

מהלך השיעור : נבנה על פי עקרונות מעגל הלמידה

- 1-גירווי/טריגר- שלבו פעילות של גירוי המעוררת ענין וסקרנות ומקלה על הלמודים.
- 2-הקנייה והמשגה 3-יישום והטמעה 4-ביצועי הבנה 5- סיכום.

הצעת לפתיחת יחידת הלימוד

- מהי גיאוגרפיה? סיעור מוחות /שמש רעיונות.
- להביא/לספר/להציג משהו אקטואלי שהתרחש לשוחח ולהבין את הקשר לגיאוגרפיה.
- לפזר קטעי עיתונים לתלמידים, כאשר כל קטע עוסק במשהו אחר (תחזית מזג האוויר, כתבה כלכלית, כתבה מתחום התחבורה, העיור, כתבות מתופעות המתרחשות כמו : שרפות, התפרצות הר געש וכו...) לדון ולברר כיצד כל אחד מהקטעים קשור לגיאוגרפיה.

שימו לב!

מידע – מסומן באייקון ינשוף

מתחלק למידע הכרחי ללימוד, ומידע לבחירה/העשרה (בהתאם לשיקול דעתו של המורה)

- ✓ משימות לתלמיד - מסומנות באייקון עיפרון.
- ✓ ביחידות למורה המשימות לתלמיד מלוות בתשובות.
- ✓ בכל יחידה יודגשו מושגי חובה + מושגי הרחבה.
- ✓ לכל יחידה ביצועי הבנה וסיכום ליחידת הלימוד.

ביחידת לימוד זו הלומד יבין:

מהי גיאוגרפיה, באילו תחומים היא עוסקת, ומה חשיבותה.

מידע

פירוש המילה גיאוגרפיה הוא:

תיאור פני השטח. גאו = אדמה גרפיה = קו / שרטוט

ההגדרה כיום היא הרבה יותר רחבה. גיאוגרפיה הוא מקצוע המשלב תחומי דעת רבים ומגוונים העוברים מתחומי מדעי הטבע, למדעי החברה והרוח.

הגדרת הגיאוגרפיה כיום היא:

יחסי גומלין בין האדם והטבע. כלומר, הקשר בין האדם וכלל התופעות האנושיות, לבין הסביבה וכלל התופעות הפיסיות שבה.

במה עוסק מקצוע הגיאוגרפיה איך הוא קשור לחיינו?

בגיאוגרפיה נהוג להבחין בין:

- 1- גיאוגרפיה פיזית (פיסית) 2- גיאוגרפיה אנושית

גאוגרפיה פיזית

גיאוגרפיה פיסית הינו תחום מחקר העוסק בחקירת תופעות הטבע והנוף בכדור

הארץ כל זאת, מבלי לעסוק בפעילות האדם והשפעתו.

נושאים כמו: אקלים, גיאולוגיה- תופעות כמו: רעידות אדמה, הרי געש, מבנה כדור

הארץ. טופוגרפיה - תחום העוסק בחקר תצורות פני השטח של כדור הארץ,

תיאורן.

גאומורפולוגיה - מדע העוסק בחקר היווצרות צורות הנוף.

הידרולוגיה -מדע הבוחן את מערכות והתנהגות זרמי וגופי מים.

גיאוגרפיה פיסיית עוסקת רק בתהליכים בטבע/בסביבה ללא האדם.

גאוגרפיה אנושית

גאוגרפיה אנושית היא תחום מחקר הבודק את יחסי הגומלין בין האדם לטבע

ועוסק בעיקר בפעילות בני האדם בסביבה ובמרחב, ובהשפעתם עליה.

דוגמאות לתחומים בהם עוסקת גיאוגרפיה אנושית :

גיאוגרפיה עירונית, איכות הסביבה, גיאוגרפיה כלכלית, גיאוגרפיה פוליטית,

גיאוגרפיה תרבותית, גיאוגרפיה של תחבורה, גיאוגרפיה חקלאית.

גיאוגרפיה אזורית – מדע העוסק בתיאור ובחקירה של חבל ארץ מסוים (למשל א"י,

המזרח התיכון)

גיאוגרפיה אנושית עוסקת בקשר ובהשפעה של הפעילות האנושית על

הטבע/על הסביבה, כמו: כמו: חקלאות, תעשייה, תחבורה, תכנון ערים

אילו שאלות שואל הגיאוגרף?

הגיאוגרף לא מסתפק בתיאור פני השטח, אלא תמיד ישאל איך התנאים שתיאר

משפיעים על בני האדם שגרים באותו השטח.

גיאוגרף ישאל לדוגמה :

מדוע רוב הערים בישראל מרוכזות במישור החוף, ובעיקר בגוש דן?

איך אנשים מתמודדים עם אקלים מדברי?

איך אנשים מתמודדים עם חיים בגובה/בהרים, כיצד התנאים הללו משפיעים על

חייהם?

מה ההשפעה ואופן ההתמודדות של אנשים החיים לרגלי הר געש? או חיים באזור

המועד/ הסובל מרעידות אדמה? .

סמן ב- + לאיזה תחום שייך כל אחד מהתופעות הרשומות.

תופעה	גיאוגרפיה פיסיית	גיאוגרפיה אנושית
תחבורה - רכבות		+
עיור/עיר – בנינים		+
חקלאות - פרדסים		+
נהרות	+	
שלג	+	

משימה 1

רשום בטבלה שלוש דוגמאות לנושאים בתחום הגיאוגרפיה הפיסית, ושלוש דוגמאות בתחום הגיאוגרפיה האנושית.

גיאוגרפיה פיסית	גיאוגרפיה אנושית
אקלים	גיאוגרפיה כלכלית
גובה	גיאוגרפיה פוליטית
שיטפונות	גיאוגרפיה של תחבורה
סופות ורוחות	תכנון ערים

מחסן מילים

אקלים, גובה, תכנון ערים, גיאוגרפיה כלכלית, גיאוגרפיה של תחבורה, גיאוגרפיה פוליטית, סופות ורוחות, שיטפונות, אקלים מדברי, גיאוגרפיה פוליטית.

משימה 2 - בחירה

הנסיך הקטן הגיאוגרף

בספר "הנסיך הקטן" מגיע הנסיך לכוכב של הגיאוגרף.

קרא את הקטע הבא וענה על השאלות המצורפות:

(מתוך הספר "הנסיך הקטן", אנטואן דה סנט אכזופרי)

"מהו אותו ספר עבה", שאל הנסיך הקטן, "ומה מעשך כאן?"

"אני גיאוגרף", אמר הזקן.

"מה זה גיאוגרף?"

"גיאוגרף הוא מלומד היודע היכן נמצאים כל הנהרות, הימים, הערים, ההרים

והמדבריות"

"זה מעניין מאד! הנה סוף סוף מקצוע הגון!"

"אכן יפה כוכבך", אמר הנסיך הקטן, "היש בו אוקיינוסים?"

"אינני יודע", אמר הגיאוגרף.
 "האם יש בו הרים?", שאל הנסיד הקטן.
 "אינני יודע", השיב הגיאוגרף.
 "ונהרות? ומדבריות?", הוסיף הנסיד הקטן לשאול מתוך רגשות אכזבה.
 "גם זאת לא אדע", ענה הגיאוגרף.
 "הן אתה גיאוגרף?", תמה הנסיד הקטן
 "אמנם כן", השיב הגיאוגרף, "אולם אינני תייר חוקר ארצות. אין על כוכבי אף תייר אחד. לא גיאוגרף הוא היוצא לשוט בארץ ולערוך את חשבון הערים והנהרות, ההרים והימים, האוקיינוסים והמדבריות. כי הגיאוגרף הוא אדם חשוב מכדי לשוטט בעולם. הוא אינו עוזב את שולחן הכתיבה שלו. אך הוא מקבל את פני החוקרים, מציג להם שאלות ורושם את דברי זיכרונותיהם. ואם זיכרונותיו של אחד התיירים נראים מעניינים בעיני הגיאוגרף, הוא נותן הוראה לחקור ולדרוש אם אותו תייר אדם הגון הוא ובן סמך..."
 "ספרי הגיאוגרפיה הם ספרים רציניים ואינם מתיישנים לעולם. אך לעיתים רחוקות מאד יקרה כי הר ישנה מקומו ואוקיינוס יתרוקן ממימיו". אין אנו כותבים אלא על דברים הקיימים לעד."

משימה 2 שאלות: בחירה

1. במה עוסק הגיאוגרף על פי הקטע מתוך הספר הנסיד הקטן?
 "גיאוגרף הוא מלומד היודע היכן נמצאים כל הנהרות, הימים, הערים, ההרים והמדבריות"

הוא מקבל את פני החוקרים, מציג להם שאלות ורושם את דברי זיכרונותיהם.

2. מאין מקבל הגיאוגרף מידע על פי הקטע מתוך הספר הנסיד הקטן?

מתיירים וחוקרי ארצות

3. מהי הגדרת הגיאוגרפיה כיום ?

הגדרת הגיאוגרפיה כיום היא:

יחסי גומלין בין האדם והטבע. כלומר, הקשר בין האדם וכלל התופעות האנושיות, לבין הסביבה וכלל התופעות הפיסיות שבה.

למה בכלל חשוב ללמוד גאוגרפיה? במה גאוגרפיה יכולה לתרום לחיים לנו ולחברה בכלל?

- גיאוגרפיה הוא מקצוע אקטואלי ורלוונטי העוזר לאדם להבין ולנתח את המתרחש בעולם בתחומים כלכליים, פוליטיים, אנושיים ועוד.
- גיאוגרפיה הוא מקצוע רב-תחומי המקיף נושאים רבים. המקצוע מאפשר הכרת תופעות והבנת תהליכים במגוון רחב של תחומי דעת, ממדעי הטבע (גיאולוגיה, אקלים) ועד למדעי הרוח והחברה (גאוגרפיה עירונית, כלכלית ופוליטית). הלימוד מקנה הבנת תהליכים במישור העולמי, (מדינות מפותחות ומתפתחות), במישור האזורי (מזרח-תיכון) ובמישור המקומי (ארץ ישראל).
- המקצוע מקנה כשרים המאפשרים לחזות בסבירות טובה השלכות לטווחי זמן שונים של אירועים ותופעות, מתחזית מזג-אוויר ועד למגמות כלכליות, דמוגרפיות ויישוביות.
- הלומד גיאוגרפיה מתוודע באופן מעמיק יותר להיכרות עם מדינת ישראל והמדינות הסובבות אותה.
- מקצוע המעשיר את הידע שלנו, השכלה כללית רחבה, ובכך מרחיב אופקים.
- מקצוע המספק תשובות בסיסיות לתהליכים גלובליים המתרחשים בעולם, מפתח את המודעות שלנו לגבי תופעות ותהליכים גיאוגרפיים בעולם.

משימה 3 – בחירה

לאור מה שקראת עד כה, כתוב, מה אתה מבין מהמשפט שלפניך, הצג דוגמה.

“בגאוגרפיה לומדים איך העולם נראָה היום כדי שנוכל לתכנן איך הוא יִירָאָה מחר”.

בגיאוגרפיה כמקצוע רב תחומי ובין תחומי נוגעים בכול תחומי החיים. תכנון תחבורה עתידי לאור בעיות התחבורה שיש היום. מנסים להתמודד עם משבר האקלים- התחממות כדור הארץ והשלכותיו. וכך גם בתכנון עירוני, אתגרים שמעמידים אתני הטבע, אתגרים שמעמיד האדם. לכן יש ללמוד, לחקור, לצפות, למפות מה קורה היום, להבין את התהליכים כדי למצוא דרכי התמודדות ופתרונות לעתיד טוב יותר.

משימה 4

לסיום יחידת לימוד זו

כתוב מתחת לכל הגדרה לאיזה תחום הוא שייך:

האם גיאוגרפיה פיסיית, או גיאוגרפיה אנושית?

1- תחום מחקר העוסק בחקירת תופעות הטבע והנוף בכדור הארץ כל זאת, מבלי לעסוק בפעילות האדם והשפעתו.

גיאוגרפיה פיסיית

2- תחום מחקר הבודק את הקשר ויחסי הגומלין בין האדם לטבע ועוסק בעיקר בפעילות בני האדם בסביבה ובמרחב, ובהשפעתם עליה.

גיאוגרפיה אנושית

בטבלה שלפניך מושגים שלמדת ביחידה זו

מתח קו בין המושג להגדרה שלו.

<u>מושג</u>	<u>הגדרה</u>
מהי גיאוגרפיה	גיאוגרפיה פיסיית עוסקת רק בתהליכים המתרחשים בטבע/בסביבה ללא פעילות האדם.
גיאוגרפיה פיסיית	גיאוגרפיה אנושית עוסקת בקשר ובהשפעה של הפעילות האנושית על הטבע/על הסביבה.
גיאוגרפיה אנושית	קשר ויחסי גומלין בין האדם לסביבה.

דעתך חשובה לנו! בחר וענה לפחות על שאלה אחת.

דבר חדש שלמדתי...

דבר אחד שעניין אותי....

משהו שהיה לי קל להבין...

משהו שהיה לי קשה להבין....

שאלה שאני רוצה לשאול ?

